

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I
INFORMACIÓ LOCAL

LA

FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ
I D'INFORMACIÓ
LOCAL

NÚMERO 141

GENER / FEBRER 1993

EDITA: AGRUPACIÓ
CULTURAL "LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDASEGONA ÈPOCA
DIPÒSIT LEGAL : L- 264-1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

Ajuntament d'Artesa de Lleida

Membre de:

(≡) ACPC
Associació
Catalana
de la Premsa
ComarcalEls articles que apareixen a
les planes de **LA FEMOSA**
reflecteixen únicament
l'opinió de llurs signants

PÒRTIC

Com podeu veure, comencem l'any amb optimisme, ja que malgrat tot, ens hem deixat emportar pel risc de fer una revista molt més digna i alhora vàlida en molts aspectes (nou format, nova impressió, paper de més qualitat). Aquest repte era una vella aspiració que sempre hem hagut d'anar ajornant (any darrera any) per falta de recursos econòmics, ja que, una revista com la nostra, d'un tiratge tan curt i sense tenir publicitat (els ingressos que aquesta suposaria) costa molt de mantenir i encara més, doncs, de millorar. Amb tot, i com veieu, ens n'hem sortit.

La nostra revista, com segurament totes les revistes que es publiquen en poblacions petites, ha passat i passa, de tant en tant, per crisis que alguna vegada han semblat insuperables i han fet perillar la seva continuïtat; crisis de cansament de les persones que més directament hi treballen i que són provocades, gairebé sempre, per la manca de col.laboració d'altres persones. En el nostre cas no hem patit, mai, crisis per manca de diners, ja que sempre ens hem cenyit estrictament a fer allò que només podíem fer. Fins ara que n'hem tingut la possibilitat, LA FEMOSA no ha sortit amb el format i la dignitat que nosaltres sempre havíem desitjat.

Si ens hem atrevit a encetar aquesta nova etapa, ha estat gràcies a l'Ajuntament d'Artesa de Lleida el qual ha adquirit una màquina d'offset i ens l'ha cedida perquè puguem imprimir-hi la nostra revista amb el format i la qualitat que volíem. L'Ajuntament hi ha aportat la seva part, nosaltres seguirem tossuts com sempre confeccionant-la, però per tal que LA FEMOSA segueixi creixent i millorant cal la

col.laboració de molta més gent; gent que hi vulgui participar escrivint (contes, poesies, articles de crítica o d'opinió) o tot allò que hom cregui que LA FEMOSA hauria de publicar. Ens cal l'esforç de tots perquè aquesta revista artesenca sigui una eina eficaç per fer créixer la convivència la cultura i el sentiment de catalanitat al nostre poble i alhora sigui tan vàlida pels artesencs com per la gent de fora.

NOTA INFORMATIVA

CAMPANYA DE VACUNACIÓ ANTITETÀNICA

El motiu de la present nota-informativa és per recordar-vos que ja fa un any de l'última vacuna dels tètanus i per tant ara és l'hora de fer la tercera dosi.

Aquesta tercera dosi és de gran importància, ja que si us la poseu estareu vacunats per a 10 anys, i si no ho feu les altres anteriors perden la seva eficàcia i en cas de prendre mal haurem de tornar a començar.

Així doncs, us invitem a vacunar-vos durant el mes de març.

Si algú no porta cap dosi i es vol vacunar per primer cop també pot venir.

En acabar aquestes revacunacions farem el recompte de totes les dosis posades, i esperem poder-vos felicitar per l'alta incidència assolida al nostre poble.

US HI ESPEREM

Equip Sanitari.

INDEX

PÒRTIC / 1

NOTES I NOTÍCIES / 4

AMB POQUES PARAULES / 8

Per Felip Gallart i Fernàndez

ACLARACIÓ A LA NOTA
"CURS DE CUINA" / 9

Per Carme Carrera

HUMOR / 9, 17 i 20

Per R. V. M.

MOTS ENCREUATS / 10

Per M. N.

BALANÇ DEMOGRÀFIC / 12

L'ARBRE DE NADAL / 14

Per Laia

LA FESTA MAJOR DELS
DESMEMORIATS / 16

Per A. Costafreda

FOLKLORE ARTESENC / 18

Per A. C.

Els treballs per poder posar
la nova màquina d'offset al seu lloc de
feina.

NOTES I NOTÍCIES

FESTES DE NADAL

Durant els dies de Nadal, s'han organitzat a la nostra vila diferents actes, per tal de remarcar una mica més aquestes festes tradicionals.

Així el dia 25, dia de Nadal, la Comissió de Festes va organitzar un saraus de ball de tarda i nit, enmig del qual i després d'haver anat a sopar es va fer un petit espectacle, a càrrec d'un còmic i una "vedette".

El "Gran Xambelan", va venir el diumenge dia 28 de desembre a recollir les cartes dels nens i nenes d'Artesa per a Sa Majestat els Reis Màgics d'Orient, a la una del migdia i a la plaça de l'església.

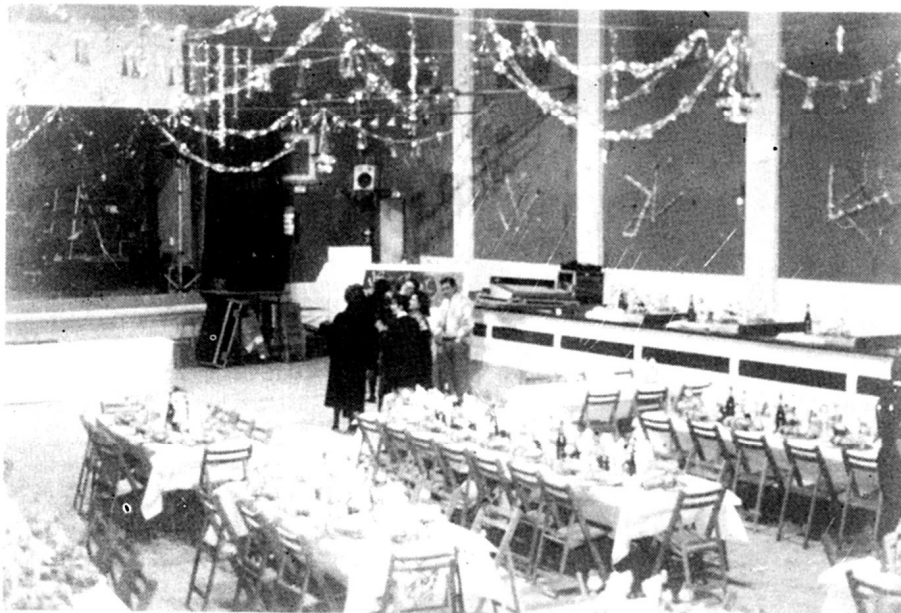
La darrera nit de l'any, s'organitzà a la Sala de la Llar del Poble, el tradicional sopar de cap d'Any, al qual s'hi podia accedir havent satisfet 6.000

pessetes per persona. La festa incloïa un exquisit sopar, cuinat per les mestresses d'Artesa, consistent en:

- 1.- Còktel de pinya tropical amb lla-gostins.
- 2.- Cuixes de pioc amb guarnició.
- 3.- Gelat de nata amb trufes.
- 4.- Vi, cava, aigües i cafès a gogó.
- 5.- Ressopó amb pa torrat amb tomàquet i pernil salat.

Amb la companyia d'una orquestra, que va fer ballar tots els assistents fins ben tocases les 6 del matí.

La festa de Reis, va tenir lloc el dia 5 de gener, amb la tradicional cabalcada del Reis, que enguany van venir amb SUZUKIS, i el lliurament de joguines personals a la Sala de la Llar del poble.

LLIURAMENT DE TESI DOCTORAL

En Josep Mª Basart Arraut, metge d'Artesa de Lleida, va presentar el passat dilluns dia 14 de desembre davant la facultat de Medicina de la Universitat Autònoma de Barcelona, la Tesi Doctoral que al llarg de gairebé sis anys ha elaborat.

Un tribunal destinat per a aquesta finalitat va examinar la tesi doctoral presentada per en Josep Mª Basart, i després d'escoltar les seves conclusions i respostes a les preguntes formulades varen atorgar-li la màxima valoració que en cas de Doctorat es concedeix, i que rep el nom acadèmic de "APTO CUM LAUDEM"

La tesi doctoral redactada pel Doctor Basart, amb la intensa col.laboració real i moral de la seva esposa

Anna Gómez-Quintero i Mora, consta de dos volums d'aproximadament 950 pàgines, que sota el nom "HISTÒRIA DE LA MEDICINA EN LA CIUTAT DE LLEIDA 1834-1931", constitueix una important font de documentació per a la història de la Medicina en General, i per a la ciutat de Lleida en concret.

El passat dia 28 de gener i davant el Ple de la Corporació municipal, el Dr. Josep Mª Basart, va fer ofrena al nostre poble d'un exemplar d'aquesta Tesis Doctoral que va lliurar a l'Ajuntament com a entitat representativa de tot el veïnat. Val a dir que justament aquest dia, s'esqueia el desè aniversari de la seva arribada a la nostra vila.

APROVACIÓ DEL PRESSUPOST MUNICIPAL

L'Ajuntament d'Artesa de Lleida a la seva sessió plenària del dia 28 de gener del 1993, va aprovar per unanimitat de tots els regidors presents el pressupost municipal per l'exercici 1993 el qual importa un total de 59.000.000 de pessetes sense que suposi per tant, cap augment respecte al de l'any anterior 1992.

Cal remarcar en referència a

aquest pressupost que la Corporació Municipal ha adoptat doncs, una actitud de contenció pel que fa a les despeses, així únicament s'ha previst com a inversió forta la construcció d'una planta potabilitzadora per a l'aigua potable que segons projecte, costarà uns set milions de pessetes. D'altra banda les taxes i impostos es mantenen sense experimentar cap augment considerable.

ADQUISICIÓ D'UNA MÀQUINA

Aquesta revista que teniu a les vostres mans, la qual comparant-la amb la del mes anterior veieu que ha canviat de format i modelatge, ha estat mercès a l'adquisició per part de l'Ajuntament d'Artesa de Lleida d'una màquina Ofset i una insoladora per a la realització dels clitxés corresponents.

Aquestes màquines que són de segona mà van adquirir-se mercès a un acord que va establir-se entre "l'Agrupació

Cultural La Femosa" i l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, en virtut del qual l'Ajuntament queda propietària de les màquines a canvi que "l'Agrupació Cultural La Femosa", es faci càrrec de la realització dels tríptics i cartells que l'Ajuntament realitza al llarg de l'any, així mateix resta obert a la resta de col·lectius municipals que necessitin fer algun tiratge, establint en cada cas acords concrets sobre el mateix.

FESTA DE SANT ANTONI

El dia disset de gener, es va organitzar per quart any consecutiu, l'olla barrejada a la plaça Major, per tal de celebrar la Festa de Sant Antoni.

Aquesta olla barrejada, cuinada pel Venanci amb l'ajut de la seva esposa i altres, constitueix un àpat tradicional de casa nostra, del qual tot aquell que així ho desitjava podia atancar-se a la plaça per tal de degustar-ne un bon plat calent. També molta gent se l'enduïa cap a casa, per tal de menjar-se'l segut a taula.

ESQUETLLOTS

Aquesta tradició mantinguda encara a la nostra vila, es realitza quan es casa algun vidu o vídua, tant si el vidu o vídua són d'Artesa com si es casen amb algun solter o soltera d'Artesa.

Consisteix a fer un recorregut pels carrers de la vila, recollint gent i fent força sorolls amb qualsevol artíglu per tal que tothom ho senti.

Acabat el passacarrers, i davant la casa dels acabats de casar, durant una bona estona es fa una serenata de

sorolls, forts i estridents.

Actualment, s'acostuma a fer els esquetllots durant una setmana ja que totes les parelles paguen depressa.

Aquest cop amb els diners que van lliurar el Ramon i la Dolors es va fer una llonganissada per a tots.

Cal dir que a més a més de La Femosa, altres mitjans de comunicació com TV3 o el "Periódico de Catalunya", es varen interessar per aquest fet tan curiós i en varen fer notícia.

AMB POQUES PARAULES

Un passeig pel teatre

Amb la realització del seu darrer muntatge "un passeig pel bosc", el grup de "teatre de butxaca" ha demostrat no solament una gran dosi de valentia sinó també d'eficàcia, de capacitat i sabiduria dramàtica. El text de Lee Blessin és magnífic, una autèntica virgueria teatral, una proposta que ens aconvida a la meditació sobre la implacable mecànica del poder que ha portat, i està portant, el nostre planeta a un pas de la seva total destrucció. Dos personatges, Andrei Botvinnik i Jhon Honeyman, magníficament interpretats per Jaume Jovells i per l'artesenc Joan Besora, ens situen al bell mig de la irracionalitat amb què el poder es manifesta, la incapacitat pretesa de cercar una pau justa i en benefici de l'humà; la hipocresia, la tremenda falsetat com a moneda de canvi entre els qui regeixen el planeta; la terrible certesa que mai no deixaran d'existir les armes, que, en realitat, a ningú no interessa que la pau sigui una cosa certa i segura.

Una obra lúcida i profunda, inquietant, que cerca arribar a la ment de l'espectador per somoure'l, per despertar-lo del seu petit i minúscul enso- piment quotidià. Un text difícil i com-

plex, que a penes dóna cap concessió a l'histrionisme i a l'excés. L'obra, dirigida pel també artesenc Josep Bonet, funciona amb la precisió i el rigor d'una autèntica peça de rellotgeria suïssa. Jaume Jovells i Joan Besora en fan una composició acuradíssima, moderna continguda, totalment versemblant, amb els matisos vocals i les tonalitats justes, el gest precís, l'expressió adient; una autèntica lliçó interpretativa. La concepció de l'espai i del text és en tot moment obert, ampli, es projecta més enllà de les línies de l'escenari per tal de cercar la complicitat moral de l'espectador. De fet tota l'obra és una lliçó moral i artística que ens reconcilia amb el teatre amb majúscula, amb l'escena entesa com a reflexió sobre allò d'inalterable i d'essencial que hi ha en l'humà. Del 9 de gener al 14 de març, dissabtes a les 10 de la nit, diumenge a les 7 de la tarda, a Molle- russa hi podreu fer un passeig pel teatre.

Felip Gallart i Fernàndez.

Aclaració a la nota

“Curs de Cuina”

A la revista núm. 140 del mes de desembre '92, en un apartat dedicat a Notes i Notícies es feia esmena a un curs de cuina on literalment es deia "aquest curs és obert a tothom, encara que només hi assisteixen senyores...". Aquí és on rau l'error de la notícia perquè a l'esmentat curs, no només hi assisteixen senyores sinó que també hi assisteix un senyor.

Per altres articles, agrairia que es parlés de persones sense més diferència, i si se n'ha de fer que es faci com cal. També voldria dir que el fet que majoritàriament siguin dones no vol dir res. L'esperit que jo veig en el grup és ganes de passar-ho bé fent una activitat lúdica per compartir, aprendre i estar

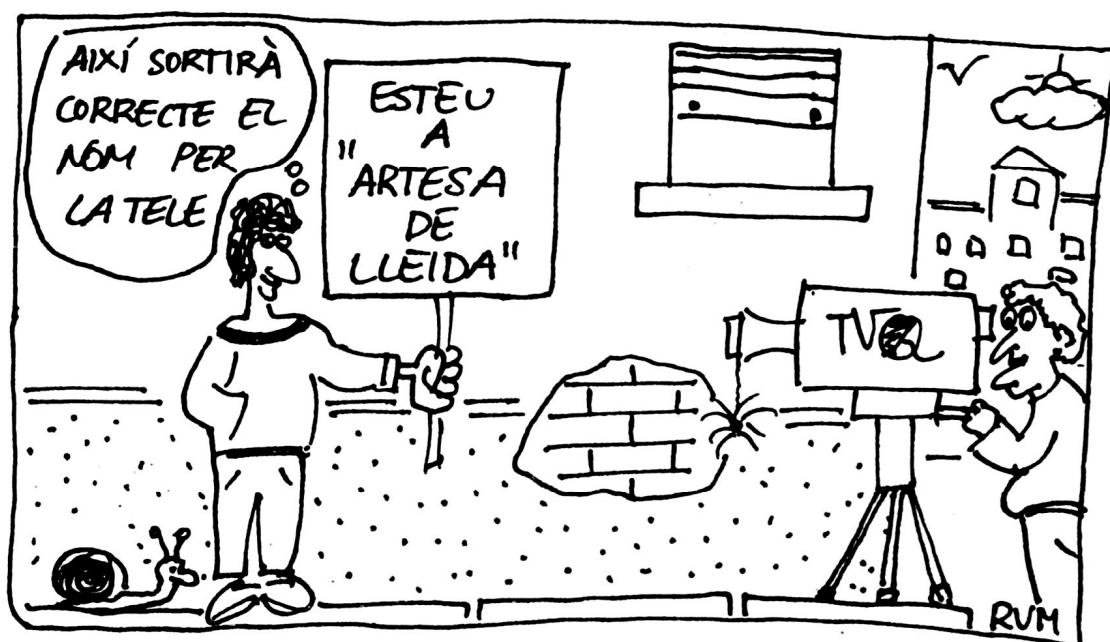
en un ambient diferent al de l'"obligació"; fins i tot val la pena fer coses noves perquè tot ho trobem molt més bo, cosa que en altres llocs no sempre passa.

El que potser hauríem de fer tots plegats, és deixar enrera tota una sèrie de prejudicis sexistes que no ens deixen en llibertat, perquè en el meu cas aquest aprenentatge, que per a mi ho és, suposa un pas més per arribar a l'auto-suficiència i pels altres no ho sé, però el que si és ben cert és que la cuina no és territori exclusiu de les dones, cosa que suposo tots sabem. Fins i tot el meu pare, un pagès, sap cuinar, i he de dir que tot i ser monogràfic... no ho fa gens malament.

Carme Carrera

HUMOR

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS.

1.- Bosíssim, molt bo. Manuel.... (1850-1927) escultor barceloní famós pels seus busts. Ordi germinat artificialment emprat en l'elaboració de cerveses.
 2.- Dona que professa la mateixa religió que una altra. 3.- Ciutat italiana, centre del principat del mateix nom. Al revés, engorrrar. Símbol del plutoni.
 4.- Eina per atacar o defensar. Renoï. Prefix grec que vol dir "corrent".
 5.- Al revés, Plan Energètic Nacional. Que posseeixen iridiscència. 6.- Primer dels profetes menors. Tornar a establir.
 7.- Sorolls, cridòries. Al revés, aflui-xi, minvi. 8.- Consonant. Adverbi de lloc. Es famosa la del Senyor Esteve. Centre d'Instrucció de Reclutes. 9.- Natural d'Andalusia. Escriptor i polític andalús amb famoses noveles escrites.
 10.- Qualitat de flac. Enfonsarà sota terra o en aigua. Consonant. 11.- Vocal repetida. Símbol de la temperatura. Donaria llet. 12.- la primera. Al revés, illa de Grècia. Pseudònim del pintor Josep Iranzo i Almonacid (Utiel 1931). Abreviatura de Doctor. 13.- Surrealista. Codi jurídic jueu. 14.- Relatiu al pecat. Demana a crits. 15.- Al revés, arbre de la família de les anacardiàcies. Mil cent ú. Glaç. 16.- Element metàlic, el seu símbol és Ce. Dit també de raça blanca. Al revés, antiga capital del Vietnam del Sud.

VERTICALS.

1.- Ciència que tracta del oceans. Partit Demòcrata Cristià. 2.- Qualitat de pobre. Gran riu africà però tot desgavellat. Forma del verb èsser. 3.- Cop de trompeta. Fer aücs, insultar. 4.- President del Parlamente de Catalunya a l'exili. Al revés, copa usada per a contenir el vi en la celebració eucarística. Natural de Tràcia. 5.- Moviment Ecològista Internacional. Variació de la temperatura en diferents punts en el mateix moment. 6.- Cinquanta. Medi Rural. Al revés, figuradament rondar, anar sense destí. Sobirana d'un regne. 7.- Firataires. Consonant que pluralitza. Amidar amb la cana. 8.- Natural d'Uganda en lemení. Societat Limitada. Article de Lleida. La tercera. 9.- Contents, trem-pats. També en diem campaneta i la tenim penjada al paladar. Sistema Monetari. 10.- De forma aorística. Cos Naval. 11.- Negació. Conjunt de canals. 12.- Magribí. Al revés, aprobaré, aplaudiré. Símbol del gram. 13.- Símbol de l'argó. lacrar, segellar. Sant que se celebra el dia 10 d'agost. 14.- Pèrdua fugaç del coneixement. Antiga regió de Palestina, actualment Nègueb. 15.- Nom de la lletra T. Al revés, estranys. En plural, aus que abunden molt a les nostres terres.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1						■					■				
2															
3						■							■		
4					■						■				■
5				■											
6						■									
7									■						
8		■					■					■			
9								■							■
10							■							■	
11			■	■	■		■								
12		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
13	■								■						
14										■					
15								■				■			
16					■				■						

SOLUCIÓ

HORIZONTALS.

- 1.- Optim. Fuxa. Malt. 2.- Correligional-
- ria. 3.- Eboli. Gorrar. Pu. 4.- Arma.
- Manol. Reo. 5.- Pen. Iridiscents.
- 6.- Oses. Restablir. 7.- Gatzares.
- Amalni. 8.- R. Alla. Auca. Cir. 9.- An-
- dals. Valera. 10.- Flacor. Sumira. P.
- 11.- II. T. Alletaria. 12.- A. Creta.
- Anzo. DR. 13.- Surreal. Talmud. 14.- Pe-
- camins. Clama. 15.- Dracana. MCI. Gel.
- 16.- Ceri. Ari. Saigon.

VERTICALS.

- 1.- Oceanografia. Pdc. 2.- Pobresa. NI.
- Sere. 3.- Trompetada. Ancar. 4.- Irla.
- Calze. Tract. 5.- Mei. Isaloterma.
- 6.- L. Mr. Ruar. Reina. 7.- Firaire. S.
- Acanar. 8.- Ugandesa. SI. Lo. I. 9.- XI-
- rois. Dvula. Sm. 10.- Aoristicament. Cn.
- 11.- No. Canallització. 12.- Magrebi.
- lloare. G. 13.- Ar. Enlacrar. Magi.
- 14.- Iipotimia. Idumea. 15.- Tau. Rars.
- Pardals.

BALANÇ DEMOGRÀFIC, 1992

NAIXEMENTS

Aquests són els naixements d'infants residents a Artesa, esdevinguts l'any 1992:

ALBERT BATISTE i BONET, nascut el dia 10 d'abril.

Fill de Ricard Batiste Olomi i de Mireia Bonet Gallart.

ARIADNA MORELL i GOMEZ, nascuda el dia 29 d'abril.

Filla de Josep Miquel Morell Llusà i de Mª Pilar Gomez Baldellou.

VANESA GARROS i MARBA, nascuda el dia 21 de maig.

Filla d'Antonio Garros Morell i de Gloria Mª Marba Vea.

MIRIAM VIVO i GOMEZ, nascuda el dia 9 de juliol.

Fillà de Joan A. Vivo Silos i de Mª Dolors Puig Mollo.

ALBERT LOZANO i MUR, nascut el dia 29 d'agost.

Fill de Ferran Lozano i de Mª Jose Mur Roca.

ARES MATEU i GARROS, nascuda el dia 30 d'agost.

Filla de Jaume Mateu Bernaus i de Mª Josep Garros Iglesias.

ROGER BERNET i PICO, nascut el dia 4 de setembre.

Fill de Juan Antonio Bernet Camí i de Mª Montserrat Pico Bonich

M^a DEL CARME PRADES i LIRIO, nascuda el dia 31 d'octubre.

Filla d'Abel Prades Mir i de Juana Mª Lirio Generoso.

MIQUEL MIR i PUIG, nascut el dia 25 de desembre.

Fill de Josep Mª Mir Tomas i de Concepció Puig Berengué.

MATRIMONIS

Aquests són els matrimonis esdevinguts l'any 1992:

JAUME PELLISE CAPELL amb Mª TERESA SOLANELLES BATLLE, celebrat el dia 25 de gener.
 JOAN RAMON BRAVO VALERO amb Mª ELENA VILANOVA FLORENSA, celebrat el dia 25 d'abril.
 FELIP OLOMI BERNAUS amb CÈLIA ARGILES ANDRES, celebrat el dia 2 de maig.
 SERAPI CAPELL CAPELL amb MARGARITA ROS BARQUERO, celebrat el dia 11 de juliol.
 JESUS BATLLE MONCUSI amb JUDIT BESORA GARROS, celebrat el dia 24 d'octubre.
 JOSE ANTONIO BERNET CAMÍ amb MONTSERRAT PICO BONICH, celebrat el dia 7 de novembre.
 EDUARD BESORA BESORA amb Mª MAGDALENA MORLANS PELEGRI, celebrat el dia 7 de novembre.
 JOSEP DELFIN BONET GALLART amb ANNA VALLDEBRERA GIMENO

DEFUNCIONS

Aquestes són les defuncions de veeïns d'Artesa esdevingudes al llarg del 1992

JULIAN PUIG MOR, el dia 5 de gener.
 MARTIN PENELLA BESORA, el dia 30 de gener.
 ISIDRO PARIS BATLLE, el dia 15 d'abril.
 JAVIER CASTILLO ORO, el dia 21 d'abril.
 RAMONA BOSCH ROBINAT, el dia 15 de maig.
 RAMONA BOSCH GALLART, el dia 8 d'agost.
 DOLORES PARIS DRUDIS, el dia 15 d'agost.
 LLUIS RIBERA ESTEVE, el dia 19 d'agost.
 ROSA CARNE RIU, el dia 1 de setembre.
 MAGDALENA BOSCH GALLART, el dia 9 d'octubre.
 MATILDE GALLART GENE, el dia 18 de novembre.

El padró d'habitants a 1 de gener del 1993, dóna un nombre total de 1222 persones, de les quals 601 són homes i 626, són dones. Havent experimentat un augment en relació amb el darrer padró d'11 persones.

▲ L'ARBRE DE NADAL ▲

Fa una bona pila d'anys, tot just quan s'importà la "moda" de l'arbre de Nadal a casa nostra, les llars catalanes, poques al començament però cada vegada més, sobretot a les ciutats, quan s'apropaven les Festes, la gent sortia al camp per veure si localitzava un arbre de formes el més paregudes possible a un avet, i sense encomanar-se a ningú se l'enduia cap a casa. A les ciutats s'hi van engrescar tant que les autoritats van haver de prohibir aquest entreteniment al·legant que "el bosc és de tots" i altres frases que conduïen al pagament d'una multa si no es feia cas de l'avís.

Aquest fet suara esmentat coincidí amb la venda d'avets criats per a aquesta finalitat, alguns dels quals havien estat també en un inici, "caçats" a muntanya i portats d'estrenquis cap a la plana per fer un negoci més rodó, fins que arribà l'obligatorietat per a tots els venedors de justificar amb un distintiu clar i contundent l'origen i cria de l'arbret. Tothom ens vam quedar més relaxats davant aquesta normativa que espantava els vandolers de boscos; mentrestant els pobres arbres, com si fossin conills de granja criats exclusivament per anar a l'escorxador, esperaven (i esperen) any rera any que

aquesta sentència es compleixi sense que puguin al·ludir cap slogan que faci referència al desforestament, el decandiment de la bellesa del paisatge... és clar que ells són figures d'un altre paner i no formen part de res.

Fa uns anys, per allò de "les coses han de ser el més "naturals" (autèntiques) possible", a casa compràvem l'arbre de Nadal. Anàvem a un viver o a les ramblles de ciutat i triàvem el que més ens abellia. Tornàvem cap a casa plens d'il·lusió; aquell acte tan efímer representava el ritual de l'inici de les festes i estava ple de sentit i de bells records, bé i altres de no tan bells. Si us he de ser franca va ser en un d'aquests darrers anys i a l'inici del joc de la compra de l'arbre, que la il·lusió es barrejava amb altres sentiments no tan satisfactoris: el record del darrer arbre, dels últims dies dels darrers arbres de Nadal (ja en portàvem una pila). La imatge de l'arbre ressec i corsecat, mort. Cada nou Nadal m'entestava a creure que aquell any seria diferent, que aconseguiria de reviscol·lar-lo i que després en una altra sortida, aquesta vegada al camp, el lliuràrem a la terra, on era abans, i durant tot l'any observàrem els canvis i la crescuda ufanosa de les seves branques.

Cap any no vaig poder acomplir aquest desig. És clar que el regava!, fins i tot de tant en tant el treia al balcó perquè bons consells deien que si el matava la calor del pis... Tot això va durar fins que vaig saber que això de l'arbre de Nadal era un negoci muntat que "obligava" els venedors a dotar l'arbre de certs condiments com per exemple regar-lo amb aigua salada pocs dies abans de posar-lo a la venda, així s'asseguraven una vivència "digna" i una

mort definitiva i tenir un futur comprador per a l'any vinent. Em vaig sentir estafada i dolguda i em vaig prometre a mi mateixa de trobar una "solució". És clar que aquesta solució no deixa de ser una mica "lait", és a dir descafeïnada, però, que us diré, més m'estimo aquestes sortides que no empescar-me-la amb un ésser vivent condemnat a mort, al menys tinc la consciència més tranquil·la: l'he comprat de PLASTIC.

Laia

LA FESTA MAJOR DELS DESMEMORIATS

Diuen que l'home i la dona, és clar (faig aquest aclariment abans que la correctora m'ho rectifiqui), és l'únic animal que ensopega a la mateixa pedra dues vegades i això segurament deu ser per culpa de no tenir memòria, perquè si no fos per aquesta causa no s'explicaria les ganes d'entrepussar sempre en una mateixa cosa. Els artesencs, per exemple, en les qüestions que atanyen els assumptes del nostre poble, sembla que no en tinguem gens de memòria, perquè si en tinguéssim segurament que hauríem procurat no tornar endarrera en la qüestió de la Festa Major.

Jo no era a l'Assemblea de Poble del dia 8 del passat mes de desembre i per aquest motiu no sé ben bé com va anar aquella reunió, però pel que m'han dit (i he de creure que és veritat) allí es van carregar la nostra Festa Major (F.M.) sense cap mena de contemplacions. També pel que m'han dit, he pogut saber que la gent que més va bregar (gairebé només amb arguments purament econòmics) perquè la F.M. fos mutilada substancialment, eren persones d'entre 40 i 55 anys persones que, per la seva edat, han viscut de ben aprop l'evolució de la F.M., des de ser com era, tancada en si mateixa i monòtona fins a l'avorriment, a ser una F.M. diversa, plural i, sobretot, innovadora. Si no és per falta de memòria, no entenc aquestes ganes de tornar

endarrera.

De primer, per intentar fer una F.M. lluïda, es van suprimir les tres festes majors que es feien a Artesa (2 de febrer, 8 de maig i 15 d'agost) per fer-ne una de sola el 29 de setembre (el voler fer-la el 29 de setembre o el passar-la al 31 d'agost no vol dir res, es mirava només els dies de menys feina al camp). Abans, la F.M. l'organitzaven només els joves de la "Sociedad de Jovenes", però quan els joves van començar a sortir del poble per anar a les discoteques, aquesta associació va entrar en una crisi profunda fins al punt de no ser capaç d'organitzar-la.

A la revista LA FEMOSA, al número corresponent als mesos de juny-juliol-agost de 1972, hi sortí un acudit que venia a reflectir les dificultats que passava llavors la F.M., ja que els joves no volien organitzar-la. Aquell any la va organitzar la "Hermandad Sindical". Un parell d'anys després, per encarrillar-la, l'Ajuntament va cridar totes les entitats que llavors funcionaven al poble i es va crear la "Comissió de Festes" que, després, va seguir existint com a societat i organitzava el ball i el cinema dels diumenges i altres festes de l'any. Les festes majors organitzades per aquesta "Comissió" tampoc no van acabar de funcionar, ja que per una part no venien forasters i per l'altra (molt

més greu) eren els propis joves d'Artesa els qui per la F.M. organitzaven sortides a Mallorca o a la Costa Brava. Us en recordeu d'això?. Val la pena que fem memòria perquè ara podria ser que ens tornéssim a trobar amb una F.M. sense joves.

La F.M. és per a tothom, però és especialment per als joves i, això, suposo que ningú no m'ho discutirà. En una

F.M. reduïda a la mínima expressió, els joves s'hauran d'accontentar amb els saraus de ball com en les velles celebracions i si llavors marxaven del poble, és molt probable que també ho facin ara i, si això passa, resultarà que tot el que ens haurem estalviat per un costat ens marxarà per l'altre i no tindrem, per tant, ni diners ni jovent ni (recalquem-ho) FESTA MAJOR.

A. Costafreda.

HUMOR

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (16)

L'osset de l'astràgol de xai ha estat emprat com un instrument de joc ja des de temps immemorial; tant els egipcis com els grecs ja el feien servir. L'os de l'astràgol, a les nostres comarques rep una infinitat de noms que, a la vegada, són els noms locals dels mateixos jocs "sinquetes", "todos", "tot-altres", "tutaules", "os del butxi" etc.. A Artesa l'os de l'astràgol que s'empra per a jugar a dos jocs diferents, rebia el nom de "gallòs".

A les cases, quan en algun àpat sortia algun d'aquests ossets, es tenia bona cura d'anar-los recollint. La quitxalla (gairebé sempre nenes) els guardaven fins al moment que tornava a ser temps de jugar-hi, llavors es treien i

s'anaven a esmolar a la Font, però també en altres llocs; s'esmolaven les dues cares planes perquè l'osset es pogués mantenir dret amb facilitat, feta aquesta operació eren tintats amb algun color a gust dels seus propietaris. Normalment eren pintats de roig, però també de groc i verd. Per fer el color roig es feien bullir els ossets en un topí posant-los dins l'aigua amb força peles seques de ceba, si es volia un color més fort s'hi posava també trossets de paper fi de color roig. Els altres colors s'aconseguien amb el mateix procediment però posant-hi, ara, només paper fi del color que es desitjés. Amb aquests estris es jugava a Artesa als jocs de "gallossos" i el "gallòs".

ELS GALLOSSOS

NOM DE CADA CARA DE L'OS

CLOTET

LLUNA O LLUNETA

PANXETA

COR O CORET

Encara que també hi jugaven els nens, aquest l'hem de considerar (a Artesa) un joc de xiquetes, perquè eren aquestes les que el practicaven més i, per això, aconseguien de dominar-lo d'una manera sorprenent.

Per a jugar als gallossos es necessitava ser com a mínim dues jugadores, encara que això no volia dir que moltes xiquetes hi juguessin soles, però el joc dels gallossos, com gairebé tots els jocs, era un entreteniment de competició i, per tant, es necessitava ser més d'una jugadora. Als gallossos s'hi jugava amb un o dos "jocs", es considerava un "joc" el conjunt de quatre peces. Tant si es jugava amb un joc o amb dos, el cas era el mateix. Els quatre gallossos (o els vuit) anaven sempre acompanyats d'una bola o d'una pilota petita, ja que sense aquest estri el joc no s'hauria pogut desenvolupar.

En aquest entreteniment, el nom que es donava a les quatre cares de l'osset eren: "cor" o "corret", "lluna" o "lluneta" (eren els costats esmolats amb els quals el gallòs es mantenia dret), els altres dos costats eren: "panxeta" i "clotet".

Aquest joc es dividia en tres parts ben definides o diferenciades i en una altra part molt semblant a la primera les quals portaven aquests noms: "aixecar i prendre", "mal-i-bé" i "ditet":

1-) AIXECAR I PRENDRE:

S'agafaven els quatre gallossos (o els vuit, si es jugava amb dos jocs) i la pilota, tots en una mà i es tirava la pilota enlaire al mateix temps que es deixaven els ossets a terra, tot procurant que no quedessin gaire escampats,

però tampoc que quedessin amuntegats i s'entomava la pilota abans que botés dues vagades (perquè la pilota o la bola botessin bé, es triava per a practicar aquest entreteniment, un lloc pla i si podia ser enrajolat o enllambordat). Després de deixar els gallossos a terra i sempre amb l'espai de temps que donava la pilota en tirar-la enlaire i en caure s'havia d'aixecar i deixar dret (en el suposat que no hi haguessin quedat) un gallòs o prendre'n un que ja estés dret. Quan una jugadora ja havia aconseguit d'emportar-se (d'un a un) tots els ossets, passava a aixecar-ne o a llevar-ne dos cada vegada i, a continuació (si se'n sortia) passava a aixecar-ne o prendre tres (tres i un o un i tres, indistintament, encara que es jugués amb vuit gallossos) i així passava a aixecar-ne quatre (suposant que no n'hi haguessin cap de dret) i llevar-ne quatre. Encara que es jugués amb dos jocs, mai es passava d'agafar-ne quatre d'un cop. Aconseguit aquest darrer objectiu, ja es passava a la segona part del joc.

2-) MAL-I-BÉ:

es continuava jugant de la mateixa manera; tirant la bola enlaire i els gallossos a terra, però ara hi havia unes altres normes, ja que els ossets que quedaven drets (si en quedava més d'un) havien de ser de la mateixa manera; o tots "cors" o tots "llunes" perquè: "cor i lluna a mal-i-bé, no potser" i per això s'havia de tornar a tirar, però si a la jugadora li passava tres cops seguits el mateix, pagava. També s'havia de tornar a tirar si dos o més gallossos quedaven amuntegats o tocant-se (pecant). Un cop tot en ordre, la jugadora (i sem-

pre amb l'espai de temps marcat per la pilota) agafava un osset i a cada cop de tirar la bola enlaire l'havia d'anar girant, començant sempre pel costat de "coret" i cantant (el quedeia havia de coincidir amb el costat del gallós):

Coret, lluneta,
clotet, panxeta
al dret (es deixava plantat)
ja en tinc un de fet (se l'emportaba)

i així tots, un per un. Un cop superada aquesta prova es passava a una senona part.

2B-1):

Aquesta segona part de "mal-i-bé" era com la primera part del joc: aixecar-ne o llevar-ne un, fins a aixacar-ne i llevar-ne quatre, però ara, les altres jugadores tenien el dret de manar en quin ordre els havia de plegar, assenyatant-li els gallosos que havia d'aga-

lar d'un cop. Superada aquesta darrera prova la jugadora passava a:

3-1) DITET:

La jugadora agafava tots els gallosos amb què jugava (quatre o vuit) i també la bola amb una mà i tot aguantant-los, passava el dit índex per terra tot dient: "ditet, a punt de cap (si era la primera vegada)" i tot seguit obria la mà i tirava els gallosos enlaire i els entomava amb el revés de la mateixa mà, els tornava a llençar enlaire i altre cop els entomava, però ara amb el palmell, tot fent clofeta amb la mà. Els gallosos que aconseguia d'entomar al darrer cop valien per dos punt i la pilota o bola, per un. D'aquests punts se'n deia "anys" i eren acumulatius i els havia de fer constar cada vegada que arribava a aquesta part del joc, tot dient: "ditet, a punt de...". El joc tornava a començar des de la primera part.

☺ HUMOR ☺

